

ΘΡΙΓΚΟΣ ΚΥΑΝΟΙΟ

Πολλές συζητήσεις προκάλεσε ὁ *Θριγκὸς κυάνοιο*¹, ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ γιὰ μίαν μόνον φορά στὸ γνωστὸ χωρίο τῆς Ὀδυσσεΐας η 81ε.:

αὐτὰρ Ὀδυσσεύς

Ἄλκινόου πρὸς δῶματ' ἔε κλυτὰ· πολλὰ δέ οἱ κῆρ
ῥμαιν' ἴσταμένω, πρὶν χάλκεον οὐδὸν ἰκέσθαι.

ὥς τε γὰρ ἡελίου αἶγλη πέλεν ἡῆ σελήνης
δῶμα καθ' ὑπερεφές μεγαλήτορος Ἄλκινόοιο.
χάλκεοι μὲν γάρ τοῖχοι ἐληλέατ' ἔνθα καὶ ἔνθα,
ἔς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ, περὶ δέ θριγκὸς κυάνοιο·
χρῦσαι δέ θύραι πυκινὸν δόμον ἐντὸς ἔργον·
ἀργῦροι σταθμοὶ δ' ἐν χαλκῷ ἕστασαν οὐδῶ,
ἀργῦρεον δ' ἐφ' ὑπερθύριον, χρυσῆ δέ κορώνη.

1. Περὶ κυάνου βλ. τίς μονογραφίης τῆς *Archaeologia Homerica*. R.J. Forbes, *Bergbau, Steinbruchtätigkeit und Hüttenwesen* 1967 (II K σ. 17). Kl. Fittschen, *Bildkunst* 1, *Der Schild des Achilles* 1973 (II N 1 σ. 5έ). H. Drerup, *Griechische Baukunst in geometrischer Zeit* 1969 (II O σ. 107, 130). S. Laser, *Hausrat* 1968 (II P). Ἐπίσης βλ. D.H.F. Gray, *Metal-Working in Homer*. *JHS* 74, 1954, 1 έ. Immo Beyer, *Die Tempel von Dreros und Prinias* A, 1976, 39έ.

Τὴν λέξη «κύανος» ἡ νεότερη ἔρευνα ἐρμηνεύει «κυανοῦς ὕαλος» ἢ «κυανοῦς χάλυψ» (πρβλ. τίς ἀντιφατικῆς ἀπόψεως παρὰ W. Helbig, *Das Homerische Epos aus den Denkmälern erläutert*², 1887, 100έ. Wallace, *Smith Coll.* Cl St 9, 1927, 10έ., 24, 38, 60. J.L. Myres, *JHS* 61, 1941, 20έ. C. Gallavotti, *PP* 12, 1957, 17. T.B.L. Webster, *Mycenae*, 1960, 29, 102. A.J.B. Wace - F.H. Stubbings, *A Companion to Homer*, 1962, 509. 535. Th.E. Haevernicks, *Archaeology* 16, 1963, 190έ.

Τὰ ὀμηρικὰ χωρὶς πλήρως παρὰ A. Gehring, *Index Homericus*, 1970, λ. κυάνεος.

Γιὰ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως ὁ Ἥφαιστος (Ὁμ. Σ 474έ.) χρησιμοποιεῖ χαλκόν, κασσίτερον, χρυσὸ καὶ ἀργυρό. Γιὰ τὰ ὀμηρικὰ μέταλλα καὶ τὴν ἐπεξεργασία των βλ. Gray, 1954, 1έ καὶ τὸ κεφάλαιο «Bergbau, Steinbruchtätigkeit und Hüttenwesen» K 15-29). Ἀθέητα ὅμως παραμένει ἂν μέ «κυανήνη» (Σ 564) ὡς ἐπίθετο τοῦ «κάπετον» ἐννοεῖται μόνον τὸ χρῶμα ἢ ἐπίσης τὸ ὕλικό. Ἄν ὁ «κύανος» αὐτὸς ταυτίζεται πρὸς τὸ ὕλικό, τὸ ὁποῖο ἐχρησιμοποιεῖτο γιὰ τὴν ἐμπέστη ἢ ἐνθετο διακόσμηση τῆς Μυκηναϊκῆς τέχνης (Niello) υφίσταται σαφὴς σχέση πρὸς τὴν τέχνη τῆς 2ας χιλιετίας (πρβλ. Marinatos / Hirmer, *Kreta, Thera und das Mykenische Hellas*³, 1973, 172έ, Πιν. 194/1, XLIV-LII, 195, 208, 218). Τὸ ὕλικόν «κύανος» ἀναφαίνεται ὡς «kuwano» ἤδη στὰ μυκηναϊκά κείμενα, ἀλλ' ἐδῶ προφανῶς δηλώνεται «lapis-lazuli, copper», λαζουρίτης, χαλκίτης λίθος. Πρβλ. M. Ventris - L.J. Chadwick, *Documents in Mycenaean Greek*⁴, 1973, 340 ἀρ. 239. O.J.L. Sneménýi, *Cl. Rev.* 8, 1958, 61. A. Morpurgo, *Mycenaeae Graecitatis Lexicon* (1963) 175. Ἡ λέξη φαίνεται ὅτι εἶναι ἀνατολικῆς προελεύσεως: A. Götze, *Journal of Cuneiform Studies* 1, 1947, 307έ, 310). Ἄν τούναντίον δηλώνεται ἡ τεχνητὴ ὕαλος ὅπως εἶναι ἡ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους συνήθης σημασία τῆς λέξεως (Πρβλ. Blümmner, *RE* XI 2, 2238έ.λ. κύανος. S. Laser, *Hausrat* (II P 59. 60. Περὶ τῆς χρήσεως ὕλου στὴν ἀρχιτεκτονικὴ ὀχι μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, βλ. E.M. Stern, *AM* 100, 1985, 413-418). — τότε ἀναφέρεται σέ ἓνα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὁμήρου χρησιμοποιούμε-

Είναι φανερό ότι η λέξη *Θριγκός* έχει έδω την έννοια της *ζωφόρου*. Ός γνωστό καί στήν Τίρυνθα καί στίς Μυκήνες εϋρέθησαν λείψανα ζωφόρων αλαβάστρου ή γραπτής μαρμαροκονίας. Οί ζωφόροι αϋτές περιέτρεχαν τίς αίθουσες, άλλ' ύπάρχει άβεβαιότητα ως πρός τήν ακριβή θέση των ύψηλότερα ή χαμηλότερα τών τοίχων². Ο G. Rodenwaldt³ τοποθετεί τήν ζωφόρο του άνακτόρου τών Μυκηνών (ύψ. 0,50 μ.) επί του τοίχου στό ύψος του ανθρώπου γιά νά εΐναι όρατή. Η θάμβωση του Όδυσσέως από τήν θέα τών μεταλλικών επενδύσεων καί τόν θριγκόν κυάνοιο του άνακτόρου του Άλκινόου υπενθυμίζει τόν θαυμασμό του Ηροδότου, ό όποιος περιγράφει τήν ακρόπολη τών Έκβατάνων (I 98) καί τήν έκπληκτική πολυχρωμία τών επενδύσεων. Τήν ίδια πολυχρωμία άνευρίσκομε επίσης καί στά άνάκτορα τών Έκβατάνων κατά τήν διήγηση του Πολυβίου X 27, 9έ. Ο Φιλόστρατος⁴ λέγει ότι τά άνάκτορα της Βαθυλώνος ήσαν καλυμμένα διά χαλκών πλακών.

Ο Demangel⁵ νομίζει ότι ό "Όμηρος βλέπει από έξω τούς τοίχους καλυμμένους διά χαλκών πλακών, ότι η ζωφόρος από κύανο τούς επέστεφε, γιατί, όπως ισχυρίζεται (σ. 107), εΐναι δύσκολο νά νοηθί παρόμοια ζωφόρος ως έσωτερική διακόσμηση, αδύνατο δέ νά τοποθετηθί άλλου είμη στα τοίχου.

Ο Dörpfeld⁶ τοποθετεί τόν *θριγκόν κυάνοιο* στό έσωτερικό του άνακτόρου καί στα κάτω του τοίχου. Επί πλέον ισχυρίζεται ότι παρόμοια ζωφόρος δέν ήταν δυνατόν νά τεθί έξω καί νά έκτίθεται στήν βροχή. Άλλά τό επιχείρημα τούτο δέν εϋσταθεΐ άν λάβουμε υπ'

νο ύλικό: σέ θρόνο εϋρεθέντα στήν Σαλαμίνα της Κύπρου εντίθεται κύανος (Arch. Hom. P 100, 54 σημ. 258). Μέ κύανον έκοσμοϋντο επίσης ή άσπίς καί ό θώραξ του Άγαμέμνονος (Όμ. Α 24, 35). Ο θώραξ χαρακτηρίζεται ως κυπριακή έργασία. Ο κύανος σχεδόν όμοφώνως σχετίζεται πρός τίς γνωστές κρητομυκηναϊκές ζωφόρους έξ Άλαβάστρου (Arch Hom II 0 130). Ο ΕΥΣΤΑΘ. Όδ. 1570, 27: «ό δέ κύανος, χρώμα τι μέλαν έξ ου τό κυάνειον μετουσιαστικώς· άφ' ου κυάνεον καί κυανούν· κυάνεος δέ νϋν ό θριγκός τῷ τείχει, ως αν ουτως άεροειδές τό μετέωρον φαΐνεται». Τήν γνώμη αϋτή του Εϋσταθίου ότι ό θριγκός κυάνοιο εΐναι διακοσμητική ζώνη από κυανή ύαλομάζα επί του έσωτερικού του δωματίου δέχονται ή H.L. Lorimer, *Homer and the Monuments* (1950) 97 καί 429 καθώς επίσης οί Ά. Ορλάνδος - Ι. Τραυλός, *Λεξικόν άρχαίων άρχιτεκτονικών όρων* (1986) 129. Η Lorimer σημειώνει ότι τό άνάκτορο του Άλκινόου σκοπίμως υπενθυμίζει τήν χλιδή ξένων άνακτόρων καί ναών καί τονίζει τήν αϊγυπτιακή επίδραση (τοιχοί μέ μεταλλική επένδυση).

2. D. Fimmen, *Die kretisch-mykenische Kultur*, 1924², 48.

3. Der Fries des Megarons von Mykenai 1921, 23 πρβλ. R. Demangel, *La Frise ionique* 1932, 101.

4. Β. Άπολλ. I 25 πρβλ. Διοδ. Σικελ. II 8. Ch. Chipiez, *Histoire origine et formation des ordres grecs*, 1876, 88έ. Demangel 87έ.

5. Frise 105.

6. AM 50, 1925, 108έ.

ὅψει τὰ παραδείγματα τῆς Μεσοποταμίας. Περαιτέρω ὁ C. Watzinger⁷ δέχεται ὅτι ὁ Θριγκός κυάνοιο ἦταν ἡ ἐπίστεψη τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς. Ὁ Τσουντας⁸ παρετήρησεν ὅτι ὁ *θριγκός κυάνοιο* θά ἦταν ὄχι ὁλόκληρος ἀπὸ κύανο, ἀλλὰ πεποικιλμένος μετὰ κύανο ἢ κάποια κυανὴ ὕλη, πιστεύει δὲ ὅτι ὁ θριγκός αὐτός πρέπει νὰ ταυτισθῇ πρὸς τίς πλάκες ἀπὸ ἀλάβαστρο, ποῦ ἔφεραν γλυπτὰ κοσμήματα — ρόδακες, ἀνθέμια, σπεῖρες — ποικιλλόμενα δι' ἐνθέτων ψήφων ἀπὸ κυανὴ ὑαλομάζα. Οἱ πλάκες δὲ αὐτές εὐρέθησαν ἐντεθειμένες στό *κατώτατο μέρος τοῦ τοίχου τῆς αἴθουσας δώματος* τοῦ μεγάρου ἀνδρῶν τῆς Τίρυνθος.

Ὁ *θριγκός κυάνοιο* ἐρμηνεύθη ἀπὸ τὸν Immo Beyer⁹ ὡς ἡ γλυπτὴ ἢ γραπτὴ ζωφόρος τῶν ὀρθοστατῶν (ναὸς Πρινιά Α πιν. 13, 24. Οἰκίσκος Ἰθάκης πιν. 25) τοῦ 8ου αἰ. π.Χ. Ἡ ζωφόρος αὐτῇ τῶν ὀρθοστατῶν ἀνήκει στὰ μορφικὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ 8ου αἰ. π.Χ. καὶ ἐχρησιμοποιήθη στὰ ἀψιδωτὰ καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ὀρθογώνια οἰκήματα (οἰκίσκοι Περαιχώρας, Ἀργεῖου Ἡραίου, Sala Consilina, Σάμου, Κνωσοῦ (Χανιάλε Τεκκέ)), οἱ ὁποῖοι ἀντικατοπτρίζουν σύγχρονη ἀρχιτεκτονικὴ¹⁰).

Ἡ ὁμηρικὴ περιγραφή τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ἀλκινόου, σημειώνει ὁ Beyer, ὑπενθυμίζει τὸ Hilanī τῆς Ἀνατολῆς. Τούτου ἡ ζωφόρος τῶν ὀρθοστατῶν καταλήγει κατὰ τὴν εἴσοδο σὲ σφίγγες, γρῦπες ἢ λέοντες, οἱ ὁποῖοι τὸ φρουροῦν. Κατὰ ταῦτα, λέγει ὁ Beyer, ἡ ἐρμηνεία τοῦ κυανοῦ θριγκοῦ ὡς ζωφόρου ὀρθοστατῶν καὶ ὄχι ὡς ἐπίστεψη ἢ στεφάνη τοίχου φαίνεται ἐτυμολογικῶς δυνατὴ. Κατ' αὐτοῦ δὲν ὁμιλεῖ ἐπίσης τὸ κυανοῦν τοῦ χρώμα, ἐπειδὴ τοῦτο ἐπεκάλυπτε κάποτε τὸ βάθος τοῦ ἀναγλύφου τῆς ζωφόρου τῶν ὀρθοστατῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Πρινιά Α (πιν. 24: ἀναπαράσταση τῆς πλευρᾶς τῆς εἰσόδου). Ἐσχηματίζετο τοιοῦτοτρόπως μιά διαθέουσα κυανὴ ταινία - ζωφόρος, ἡ ὁποία προσέδιδε στό οἰκοδομικὸ σῶμα ἓνα γιὰ τὸν ὀφθαλμὸ αἰσθητὸ περίφραγμα. Τούτου ἡ εἴσοδος ἐφρουρεῖτο μετὰ διασκελίζουσες σφίγγες.

Ἡ ἀνάγλυφος ζωφόρος ἀπὸ τὰ Χανιά (πιν. 43, 2. 44, 2) πιθανῶς εἶναι τὸ δισωθέν τμήμα ἢ μέρος ζωφόρου ὀρθοστατῶν. Ἄν τὸ πρᾶγμα ἔχη ἔτσι ἡ ἀνάγλυφος ζωφόρος ὀρθοστατῶν μαρτυρεῖται γιὰ τὴν Κρῆτη κατὰ τὸν 8ο αἰ. π.Χ.

7. N. Jahrb. f. Wiss. und Jugendbildung 1926, 17.

8. Μυκῆναι 31δ.

9. Βλ. (σημ. 1) σ. 39ε.

10. Σχετικὰ μετὰ τοὺς οἰκίσκους τούτους βλ. Drerup (σημ. 1), σ. 69ε. - Γ. Οἰκονόμου, ΑΕ 1931, 1ε. A. von Gerkan, Jdl 63/64, 1948/9, 3ε.

Στις λεγόμενες μετόπες των Μυκηνών¹¹ έχουμε πιθανώς, ισχυρίζεται ο Beyer, το αρχαιότερο παράδειγμα από την ηπειρωτική Έλλάδα ζωφόρου ὀρθοστατών ως ζωφόρου αναγλύφων. Τό μοναδικό μέχρι τούδε τεκμήριο από την ηπειρωτική Έλλάδα για τόν 8ο αἰ., στό οποίο είναι δυνατή ἡ διαπίστωση ζωφόρου ὀρθοστατών, είναι ὁ οἰκίσκος τῆς Ἰθάκης (πιν. 25). Ἡ ἀπουσία των θά ὀφείλεται ἴσως στό γεγονός ὅτι ἦσαν γραπτές. Ἐξωτερική γραπτή διακόσμηση διεπιστώθη στό ναό τοῦ Ποσειδῶνος στά Ἰσθμια¹² καί στό ναό τοῦ Ἀπόλλωνος στό Κόρινθο¹³, καί οἱ δύο ἀνήκουν στό πρῶτο ἡμισυ τοῦ 7ου αἰ. π.Χ.¹⁴.

11. Σχετικά μέ τό πρόβλημα τῶν «μετοπῶν» τῶν Μυκηνῶν βλ. τήν διεξοδική διαπραγμάτευση τῆς Nancy Bookidis, *A Study of the Use and Geographical Distribution of Architectural Sculpture in the Archaic Period (Greece, East Greece and Magna Graecia)* Diss. Bryn Mawr College 1967, 1979 σ. 166ε. (M 41), τήν μονογραφική ἀνάλυση τῆς Friederike Harl-Schaller. *ÖJh* 50, 1972-73, 94-119. Ἐπίσης καί B.S. Ridgway, *The Archaic Style in Greek Sculpture* 1977, 225ε, ὅπου καί ἀντιπαράθεση τῶν θέσεων τῆς Bookidis καί Harl-Schaller. Οἱ «μετόπες» ἐθεωρήθησαν μέρη ἀετώματος (ἐναίετια) συνεχούς ζωφόρου ἢ ἀκόμη διάκοσμος μνημειώδους θωμοῦ. Στήν πραγματικότητα οἱ ταυτίσεις αὐτές ἡμποροῦν ν' ἀποκλεισθοῦν γιά λόγους τεχνικούς καί τεχνοτροπικούς. Βωμός μέ παρόμοια μορφή διακόσμου εἶναι ἀγνωστός γιά τήν πρῶτη ἀρχαϊκή ἐποχή, τά πλαίσια περί τό ἀνάγλυφο παρακλύδουν αὐτές τίς «μετόπες» νά σχηματίζουν συνεχῆ ζωφόρο καί τρίτον δέν ὑπάρχει ἵχνος ἀετωματικῆς κλίσεως στίς διασωζόμενες παρυφές. Ἡ Bookidis καί ἡ Ridgway δέχονται αὐτές ὡς μετόπες καί τίς μελετοῦν στά κεφάλαια περί μετοπῶν (Bookidis, Part I Chapter II - Ridgway, Chapter 8 Metopes). Ἡ Harl-Schaller ἀρνείται νά τίς θεωρήσει κανονικές μετόπες καί ἡμπορεῖ μόνον νά τίς ἐκλάβῃ ὡς μέρος τοῖχου τεμένους ἢ ὡς διάκοσμο κρηπίδος μικρῆς κατασκευῆς ἀπροσδιορίστου ἀρχιτεκτονικοῦ ρυθμοῦ. Τό πρόβλημα κατά τήν ἐκδοχήν τῆς Harl-Schaller — ἡ ὁποία ἀρνείται ὅτι ὁ ναός τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν, ἀπό τόν ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι προέρχονται οἱ «μετόπες», εἶχε περίσσειαν (βλ. A. Kalpaxis, *Früharchaische Architektur* 1976, 88) εἴτε κατά τήν ἀρχαϊκή εἴτε κατά τήν ἐλληνιστική φάση τοῦ — ἐγείρεται ἡ πρὸς τόν κύριο καθορισμό τῆς μετόπης. Ἄν μέ τόν ὅρο νοεῖται ἀποκλειστικῶς ἡ πλάξ πού ἐναλλάσσεται πρὸς τριγλύφους στόν θριγκό τοῦ δωρικοῦ ναοῦ, κατά τήν ἐκδοχή τῆς Harl-Schaller, τά ἀνάγλυφα τῶν Μυκηνῶν ἀποκλείονται ἀπό τήν κατηγορία. Ἡ Bookidis παρετήρησε ὑπάρξη ἀναβυρώσεως σέ ὀρισμένα θραύσματα, γεγονός πού δεῖκνύει ὅτι οἱ «μετόπες» δέν ἴσταντο ἀπομονωμένες.

12. O. Broneer, *Isthmia I* (1971) 33ε.

13. H.S. Robinson, *AD* 26, 1971, Χρον. 9ε.

14. A. Mallwitz, *AA* 1981, 635. Robinson, *Hesperia* 45, 1976, 234ε χρονολογεῖ τόν ναό τοῦ Ἀπόλλωνος περί τό 700 π.Χ. Ἰσθμια, πρῶτο ἡμισυ τοῦ αἰ. Broneer σ. 55. Kalpaxis, (σημ. 11) σ. 97. Ἀμφότεροι οἱ ναοί τοποθετοῦνται περί τό 675 π.Χ.

Γιά τό πρόβλημα τῆς πολυχρωμίας τῆς ἐλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς βλ. L.v. Solon, *Polychromy. Architectural and Structural Theory and Practice*. With Introduction by Ralph Adams Cram 1924. R. Büll, *Vom Wachs. Beiträge zur Kenntnis der Wachs* 1977. V. von Graeve - Fr. Preusser. *Jdl* 96, 1981, 120-156 V.J. Bruno, *AJA* 85, 1981, 3ε. Γενικότερα P. Reuterswärd, *Studien zur Polychromie der Plastik. Griechenland und Rom* 1960. V.J. Bruno, *Form and Color in Greek Painting* 1976. Ἐγκαυσις: EAA II (1960) 331ε.λ. Encausto. E. Pfuhl, *MuZ.* II (1923) σ. 611 §660 ε. Βιθλιογραφία σ. 631 §684. Ζωγραφική ἐπὶ μαρμάρου σ. 901 §989ε. Βιθλιογραφία σ. 907 §994.

Ἐπίσης καί ὁ Γ. Μυλωνᾶς¹⁵ ἀναπαριστᾷ τούς ὀρθοστάτες τοῦ μεγάρου τῶν Μυκηνῶν κυανούς.

Φαίνεται πιθανόν ὅτι ὁ θριγκός κυάνοιο δηλώνει ζωφόρο μέ κυανό βάθος. Ἄν καί ἡ ἀκριβής θέση τῆς ζωφόρου αὐτῆς δέν εἶναι δυνατό νά καθορισθῇ μέ ἀσφάλεια ἡ ἐκδοχή ὅτι εὐρίσκετο στό ἐσωτερικό τοῦ ἀνακτόρου καί μάλιστα στό κατώτατο μέρος τοῦ τοίχου (Dörpfeld, Tsountas, Beyer) φαίνεται καί εὐλογότερη καί τεκμηριώνεται καί ἀπό τά εὐρήματα τῆς αἵθουσας τοῦ δώματος τοῦ μεγάρου τῶν ἀνδρῶν τῆς Τίρυνθος.

Ἄλλά τί σημαίνει ὁ τεχνικός ὅρος *θριγκός*;

1. *Θριγκός* εἶναι ἡ ἐπίστεψη, ἡ κορωνίδα φράκτου ἢ τοίχου, περιβόλου. Σέ ἐπιγραφή τῆς Τροιζήνης¹⁶ κεῖται: *τοίχων λιθίνων ἀποθριγκώσις*. Ἀπό τήν ἔννοια τῆς κορωνίδας τοῦ τοίχου συνεκδοχικῶς ἡ λέξη κεῖται καί ἀντί αὐτοῦ τοῦ τοίχου περιφράγματος. Σχόλια εἰς Ἀριστοφ. Θεσμ. στ. 58 *θριγκοῖς τοῖς φραγμοῖς τῶν οἴκων*. Συναφῶς καί παρ' Εὐριπίδῃ Ἴων 1320ε..

τρίποδα γάρ χρηστήριον

*λιποῦσα θριγκοῦ τοῦδ' ὑπερβάλλω πόδα*¹⁷

Ἡ λέξη *θριγκός* σημαίνει τόν περίβολο τοῦ ἱεροῦ¹⁸.

Τήν ἴδια ἔννοια τῆς ἐπιστέψεως, τῆς κορωνίδας ἔχει ἡ λέξη καί στή Δελφική ἐπιγραφή τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.¹⁹: *ἐπιστυλίων ἔξ, τριγλυφιδᾶν δεκατετόρων, θριγκῶν ἑπτά*. Ἡ ἀκολουθία ἐπιστύλιον — τρίγλυφον — θριγκός δηλώνει σαφῶς ὅτι θριγκός εἶναι τό ἴδιο πρὸς τό γείσον. Ἡ διαφορὰ μεταξύ γείσου καί θριγκοῦ εἶναι ὅτι τό προεξέχον ἀρχιτεκτονικό μέλος πού ἐπιστέφει τήν ὅλη ἀνωδομία τοῦ ναοῦ εἶναι τό γείσον,

15. Βλ. Γ. Μυλωνᾶ, Πολύχρυσοι Μυκῆναι 1983. Ἐγχρωμες ἀναπαραστάσεις: σ. 102-103 εἰκ. 80. Ἐγχρωμη προοπτική ἀναπαράσταση τοῦ μεγάρου ἀπό τήν νοτιοδυτικήν γωνίαν. Σ. 108-109 εἰκ. 85. Νέα ἐγχρωμος ἀναπαράσταση τομῆς μεγάρου ἀπό δυσμῶν πρὸς ἀνατολᾶς. Σ. 112-113 εἰκ. 88. Ἐγχρωμος ἀναπαράσταση τομῆς κατὰ πλάτος τοῦ μεγάρου ἀπό βορρᾶ πρὸς νότον (εἰκονική ζωφόρος ἐπιστέφει τοῖχο). Σ. 114-115 ἐγχρωμος ἀναπαράσταση τῆς αἰθούσης. Ἐπίσης βλ. G. Perrot - Ch. Chipiez, *Histoire de l'art VI* (1894) πιν. XII.

16. Le Bas - Foucart 157a = IG IV 823 στ. 39/40.

17. Ἄλλες γραφές ποδῖ L P (Cod. Laurentianus XXXII, 2 - Palatinus 287 et Laurentianus 172) - θριγκούς τούσδ' ... ποδῖ Dobree.

18. Schömann, *Opusc. acad.* IV, 95. Ὁ Enthoven *De lone fabula euripidea* σ. 46 ἐρμηνεύει ὅτι δηλώνει τὸν ναό. A.S. Owen, *Euripides Ion* 1939, 161: χαμηλό κράσπεδο πού προστατεύει τὸ αὐτον ἀπὸ τὴν ἀδιακρισία.

19. E. Bourguet, *FdD III* 5 (1932) no. 23 col. II 60-61 καί σ. 113.

ἐνῶ θριγκός χρησιμοποιεῖται μέ τήν ἔννοια τῆς κοινῆς ἐπιστέψεως τοῖχου ἢ στήλης, χωρίς ν' ἀποκλείεται ἡ ἐναλλαγή, ὅπως στήν ἐπιγραφὴ τῶν Δελφῶν²⁰.

Ὁ Bourguet δέχεται ὅτι οἱ θριγκοὶ δηλώνουν τοὺς λίθους τοῦ ἀντιθήματος τῆς ζωφόρου, οἱ ὅποιοι φέρουν γλυφὴ καὶ σχηματίζουν στοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς κιονοστοιχίας «Le chaperon sur lequel viennent se poser les soffites du plafond»²¹, ἐρμηνεῖα, τήν ὁποία ὀρθῶς ἀποκρούει ὁ F. Jannoray²² δεχόμενος ὅτι ἡ λέξη δηλώνει τό γεῖσον.

Τήν ἔννοια αὐτὴ τοῦ γεῖσου ἔχει ὁ θριγκός καὶ σέ θραῦσμα ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὴν Λεβαθεῖα, τήν ὁποία δημοσιεύει καὶ ὑπομνηματίζει ὁ Jannoray²³.

....ΡΑΝΟΥΠΑΛΑ	κιοκ]ράνου παλα[ισταί-----
ΓΙΝΟΜΕΝΑΕΝΔΕΚΑΙ	γινόμενα ἔνδεκα-----
ΝΑΟΥΠΟΔΕΣΕΠΤΑΠΛ	νάου ποδές ἑπτα, πλ[άτος-----
4 ΤΡΙΓΛΟΦΙΤΩΝΜΗΚ	τριγλοφίτων μῆκος----
ΔΑΚΤΥΛΟΙΔΕΚΑΙ	δάκτυλοι δεκα----
ΤΟΥΤΟΙΣΤΑΥΤΑΜΗ	τούτοις ταῦτα μῆκος----
ΘΡΙΝΚΩΝΜΗΚΟ	θρινκῶν μῆκος-----
8 ΠΟΔΕΣΤΕΤΤΑΡΕΛ	πόδες τέτταρες-----
ΕΙΣΤΟΝΑΙΕΤΟΝ	εἰς τὸν αἰετόν-----
ΕΠΤΑΤΑΑ.ΤΑ	ἑπτα· τά α[ὕ]τά-----
ΠΛΗΧΟΙΔΕ	πάχη· οἶδε-----
12 ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ	κορυφαῖος-----
ΔΑΚΤΥΛ	δάκτυλ[οι-----

Ὁ τεχνικός ὅρος θριγκός μαρτυρεῖται ἐπίσης καὶ στήν μεγάλη ἀρχιτεκτονικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Λεβαθεῖα περὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς Βασιλέως²⁴. Στ. 6: ἐγδίδομεν δέ τό ἔργον ὅλον πρὸς χαλκόν, τὰς μέν στήλας καὶ / τοὺς θριγκούς. Ἐγδίδομεν (ἐννοοῦνται) οἱ ναοποιοὶ καὶ ὁ ἀρχιτέκτων. Στ. 50: τῶν στηλῶν καὶ τῶν θριγκῶν τῶν ἐπὶ ταύτας τιθεμένων. Στ. 67: ἐπιθήσει δέ καὶ ἐπὶ τὰς / στήλας τὰς ὑπαρχούσας θριγκούς ἔνδεκα. Στ. 75-85: ἐκγδ(ι)δομεν δέ καὶ τού-/ τους τοὺς θριγκούς, τοὺς μέν ἐκπέδους καὶ πενταπέδους τοῦ ἴσου, / ὅσον ἂν καὶ οἱ λοιποὶ εὕρωσιν, τοὺς δέ τριπέδους τοὺς τέτταρας/σύνδυο εἰς τὸν θριγκόν ἀπομετρησόμεθα. λήφεται δέ καὶ

20. Fr. Ebert, *Fachausdrücke des griechischen Bauhandwerks*. I Der Tempel 1910, 30ῆ.

21. E. Bourguet σ. 113: «Enfin je propose d'admettre que les θριγκοὶ sont précisément ces pierres d'assise, placées en arrière de la frise, et formant à l'intérieur de la colonnade le chaperon sur lequel viennent les soffites du plafond».

22. *Nouvelles inscriptions de Lébadée*. BCH 64/65, 1940/41, 39ῆ.

23. Προηγ. σημ. σ. 37ῆ.

24. W. Dittenberger, *SI/G³* 972 (175-172 π.Χ.). IG VII 3073.

τούτων τῶν *θριγκῶν* τήν/δόσιν ὅταν δέ ἐπιδείξει τὰς στήλας ἐργασμέ-
νας/ καί κειμένας καί μεμολυβδοχοημένας καί τούς *θριγκούς* τούς ἐπὶ
ταύ-/ τας τιθεμένους κατὰ κεφαλὴν, λήψεται καί τούτων τήν/ δόσιν,
ὑπολιπόμενος τό ἐπιδέκατον, καθὼς καί περὶ τῶν ἐπάνω γ(ε)-/
γραπται· ὅταν δέ συνθῇ τούς *θριγκούς* καί ἀποδείξει κειμένους./
μεμολυβδοχοημένους, τέλος ἔχοντας, δεδεμένους κατὰ κεφαλὴν²⁵.

Στ. 81, 85: *Δεδεμένους κατὰ κεφαλὴν*: σημαίνει κατακόρυφη
σύνδεση, γόμφωση²⁶. Ἡ κεφαλὴ δηλοῖ καί τό κιονόκρανον²⁷.

Τήν ἔννοια ἐπιστέψεως τοῦ τοίχου ἔχει ἡ λέξη *θριγκός* καί στήν
Εὐριπ. Ἦλ. 1150. Ὁ χορός ἀναφερόμενος στὸν θάνατο τοῦ Ἀγαμέ-
μνονος λέγει:

ιάχησε δέ στέγα λάϊνοί τε θριγκοὶ δόμων,

Ἐπίσης καί Σοφοκλ. ἀποσπ. 465,2 (Nauck):

τειχέων καὶ δὴ τούς Ποσιδεῖους ... θριγκούς ἀποσεισαμένη

Μ. Ἐτυμ. 455, 53: *θριγκός οὖν τό ἀνώτατον τῆς τοῦ τοίχου
οἰκοδομήσεως καὶ ὁ ὑπὸ τὸν κλινόποδα τοῦ τοίχου τόπος*. Κλινόπους,
περιληπτικῶς ἀντὶ κλινόποδες, εἶναι οἱ γεισίποδες²⁸.

Ἡσύχιος λέξη *θριγκός*.

θριγκός (ῆ). ἡ στεφάνη τοῦ τείχους. περίφραγμα, ὡς περίβολος,
ἤγουν τό ἀνάσταν τοῦ τείχους, (οἰκοδομῆς) ἐφ' οὗ καί ἡ στέγη
κεῖται. καὶ ὁ ὑπὸ τὸν κλινόποδα τοῦ τοίχου τόπος, ἡ περιχαράκωμα.
καὶ τριγχός. (Ἐκδ. Μ. Schmidt 1864).

θριγκός: ἡ στεφάνη τοῦ τείχους. περίφραγμα καί περίβολος. ἤγουν
τό ἀνώτατον (τῆς) τοῦ τείχους οἰκοδομῆς ἐφ' οὗ καί ἡ στέγη κεῖται.

25. J. Jannoray, *BCH* 68/69, 1944/45, 75ε., ἰδίᾳ 88ε.

26. Ἡ λέξη *γόμφος* εἶναι πανελληνίου χρήσεως. Τὰ παραδείγματα εἶναι πλεῖστα στὶς
ἀρχιτεκτονικὰς ἐπιγραφάς. Τό σχετικὸ ρῆμα εἶναι *γομφῶω-ῶ*, εὐρίσκεται δέ κανονικῶς
συντηγμένο μέ τό ρῆμα *δεῖν* (δῆσαι καὶ *γομφῶσαι*) πού ἀναφέρεται στοὺς συνδέσμους.
Εὐρίσκεται ἐπίσης *ἐπιγομφῶω* προκειμένου γιὰ στερέωση τῶν ἀστραγάλων σέ ἐπιγραφὴ
τοῦ Ἐρεχθεῖου IG I³ 474 II 19. 25. 34 (Ebert, (σημ. 20), 51· 474 I 42/43 Fabricius, *De
architectura* Gr. 1881, 61. Γόμφος εἶναι κυρίως ὁ ὀδούς, ὁ γομφίος (G. Curtius, *Griechische
Etymologie*⁴ 173. Boisacq, *Diction etymol.* λ.). Οἱ γόμφοι εἶναι ἡ κυλινδρικοὶ ἢ πρισματικοὶ
διαφόρων παραλλαγῶν κατὰ τόπους, πρβλ. Durm, *BdGr*³. σ. 145 εἰκ. 118, σ. 146 εἰκ. 119,
εἰκ. 120, σ. 149 εἰκ. 122, σ. 154 εἰκ. 127. Στὴν τάξη τῶν γόμφων ἀνήκουν κατ' ἐξοχὴν οἱ
πόλοι τῶν σπονδύλων τῶν κιόνων IG. II² (2, 1) 1675, 3. Βλ. Ὁρλάνδου, Τά Ὑλικά Δομῆς.
I-II (1955-58) καὶ Ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Παρθενῶνος τόμ. II (1977), III (1978) εὐρετήριον
πραγμάτων.

27. CIG 2782, 31 ὨJh 28, 58 (Ἀφροδισιάς). Πολυδ. 7, 121. Ἀθήναιος V 2066. πρβλ.
Bötticher, *Die Tektonik der Hellenen* I² (1874) 187ε. G.A. Gerhard, *Phoenix von Kolophon* 27ε.
Ebert (σημ. 20) 25.

28. C. Bötticher, I², 324 σημ. 1.

καί ὁ ὑπὸ τὸν κλινόποδα τοῦ τοίχου τόπος· ἡ περιχαράκωμα· καὶ τριγῶς. (Ἐκδ. Κ. Latte, II, 1966, σ. 330.

Etymologium Gudæanum 246, 56: *θριγκίον· τό ἐπικόσμημα τοῦ τοίχου τό περιτρέχον κύκλῳ*. Ἐννοεῖται πιθανῶς ζωφόρος²⁹. Λεξικόν Τιμαίου περί τῶν παρὰ Πλάτωνι λέξεων: *Γεῖσα· λίθοι εἰς θριγκία καὶ τοίχων πρόστιοδας παρασκευασμένοι*³⁰.

Ἡσύχιος: *ἐθρίγκωσε· ἐπεγείσωσε*.

2. Ἡ λέξη θριγκός ἀπαντᾷ καί μέ τήν ἔννοια τοῦ *περιχαράκωμα* (Ὀμήρ. Ὀδύσει· ρ 266. Πausanias I 42, 7. Πλουτάρχου βίος Μαρίου 21). Ἐπίσης μέ εὐρύτερη ἔννοια συμπεριλαμβάνουσα *ἐπιστύλιον καὶ γεῖσον* (Εὐριπ. Ἰφιγ. ἐν Τ. 74. 128. Εὐριπ. Ὀρ. 1569. Ἀπολλ. Ροδ. Ἄργον. 3, 217).

θριγκός = Περιχαράκωμα

Ὀμήρου Ὀδ. ρ 266:

ἐξ ἐτέρων ἕτερ' ἐστίν, ἐπήσκηται δέ οἱ αὐλή
τοίχῳ καὶ θριγκοῖσι, θύραι δ' εὐερκέες εἰσὶ
δικλίδες³¹.

Εὐριπίδου Ἑλ. 70: *εὐθριγκοὶ ἔδραι* ὀνομάζει ὁ Τεῦκρος τὰ αἰγυπτιακά βασιλικά ἀνάκτορα.

βασίλεια τ' ἀμφιβλήματ' εὐθριγκοὶ θ' ἔδραι.

Ὁ δέ Μενέλαος στ. 430 ὀνομάζει τὰ ἴδια ἀνάκτορα *δῶμα περιφερές θριγκοῖς*. Πausanias I 42, 7 (Μεγαρίς): *Κατὰ δέ τήν ἐς τό πρυτανεῖον ὁδόν Ἴνους ἐστὶν ἡρώων, περί δέ αὐτό θριγκός λίθων*³². Πausanias II 15, 3 (Κορινθιακά): Ἐνταῦθα (δηλ. ἐν Νεμέῃ) ἔστι μὲν Ὀφέλτου

29. Bötticher I² 324 σημ. 1.

30. Ἡ λέξη γεῖσον θεωρεῖται Καρική. Ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος λ. Μονόγισσα· Πόλις Καρίας, ὅθεν Ἄρτεμις Μονογισσηνή, ἱδρυμα Δαιδάλου. Μεγίσσα γάρ τῇ Καρῶν φωνῇ λίθος ἐρμηνεύεται. Νῦν δέ καὶ τοὺς πλακῶδεις καὶ μαλακῶδεις λίθους Γίσσα λέγουσι. Βλ. Εὐσταθ. Ὀδ. 1570, 12. 1839, 52.

31. Demangel (σημ. 3) 107. Choisi, *Etudes épigraphiques sur l'architecture grecque*, 1884, 183, 209. Εὐσταθ. Ὀδ. 1851, 23. Ἰλ. 883, 50.

32. H. Hitzig - H. Blümner, *Pausanias I* 1 (1896) 369. J.G. Frazer, *Pausanias I* (1965) 65 §8. (Stone wall). Ν.Δ. Παπαχατζῆ, Πausanias I (1974) 501ε.

τάφος, περί δέ αὐτόν θριγκός λίθων καί ἐντός τοῦ περιβόλου θωμοί³³.

Σημαντικό εἶναι καί τό χωρίο τῆς Ὁδ. Ξ 5έ. Ὁ Ὀδυσσεύς συναντᾷ τόν Εὐμαιο.

Τόν δ' ἄρ' ἐνὶ προδρόμῳ εὖρ' ἤμενον, ἔνθα οἱ αὐλή
 ὑψηλή δέδμητο, περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,
 καλή τε μεγάλη τε, περίδρομος· ἦν ῥα συβώτης
 αὐτός δεῖμαθ' ὕεσιν ἀποικομένοιο ἄνακτος,
 νόσφιν δεσποίνης καί Λαέρταο γέροντος,
 ῥυτοῖσιν λάεσσι καί ἐθρίγκωσεν ἀχέρδῳ.
 σταυρούς δ' ἐκτός ἔλασσε διαμπερές ἔνθα καί ἔνθα,
 πυκνούς καί θαμέας, τό μέλον δρυός ἀμφικεάσας³⁴.

Ἄχερδος εἶναι ἀκανθώδης θάμνος ἢ ἡ ἄγρια ἀχλαδιά (γκορτσιά ἢ ἀγκορτσιά). Ἡ εἰκόνα στό σύνολόν τῆς ἀνακαλεῖ στήν μνήμη τήν περίφραξη τῶν σημερινῶν ποιμενικῶν μανδριῶν μέ πρίνους ἢ ἄλλα δένδρα ἢ ἀκανθωτούς θάμνους, τά ὅποια μόνα αὐτά ἀποτελοῦν τόν περίβολο ἢ ἐπιστρέφουν τόν ἀπό ἀργούς λίθους ἢ πλίνθους περίβολο. Τοῦτο συμβαίνει καί στό χοιροστάσιο τοῦ Εὐμαίου. Οἱ *ῥυτοὶ λάες* εἶναι οἱ ἄργοι λίθοι πού εἶχαν συσσωρευθῇ ἀπό τόν Εὐμαιο κατά σειρά μέχρις ὠρισμένο ὕψος καί ἔφεραν ὡς στεφάνη προφυλακτική, ὡς θριγκό, τοὺς ἀκανθώδεις κλάδους τῆς ἀχέρδου. Ἡ συνήθεια ἀπαντᾷ καί στά οἰκοδομήματα τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Αἰγύπτου³⁵.

Μέ τήν ἔννοια τοῦ περιφράγματος ἢ φράγματος χρησιμοποιεῖ τήν λέξη θριγκός καί ὁ Ἱπποκράτης, Ἐπιδ. 525, 32: *ὁδόντων θριγκοί*. Τοῦτο ὑπενθυμίζει τό ὁμηρικό *ἔρκος ὁδόντων*³⁶. Πλουτάρχου βίος

33. Hitzig-Blümner I 2 (1896) 553. Frazer I 93 §3. III (1965) 93έ. (15, 3 The grave of Opheltes). Παπαχατζή II (1963) 95έ. Πρβλ. καί III 35, 7. V 13,1. VI 20, 7. VIII 27, 10. Πρβλ. Πλουτ. Ἡθ. 85ε.

34. Fr. Chamoux, REG 65, 1952, 281έ. ἐθρίγκωσεν ἀχέρδῳ σ. 282 έ. H. Bulle, Jdl 21, 1906, 59 σημ. 6. Ὁ Bulle μεταφράζει «Er (Eumaios) hatte den Hof mit herbeigeschleiften Steinen hergerichtet (d.h. gepflastert) und ihn mit Hagedorn eingeeht». Σχόλια εἰς Ὀδύσσεια Ξ 5έ., 10 *ρυτοῖσι λάεσσι*: ἐλκυστοῖς, μεγάλοις καί μὴ δυναμένοις διὰ χειρῶν θασταχθῆναι λίθοις. V. μεγάλοις, εἰλκυσμένοις καί μὴ θασταχθεῖσιν ὡς ἐλαφροῖς. οἱ γάρ μεγάλοι λίθοι ἐλκύονται καί κυλίνονται, οἱ δέ μικροὶ θαστάζονται. B. *ἐθρίγκωσεν*: ἐχαράκωσε, τήν στεφάνην ἐποίησεν. Q. ἐχαράκωσεν. θριγκός δέ λέγεται ἢ ἐπὶ τοῖς οἰκοῖς στεφάνη. Πρβλ. Αἰσχ. Ἄγαμ. 1283.

35. W. Andrae, Das Gotteshaus und die Urformen des Bauens im alten Orient, 45έ. 72έ. 75έ. - F. Benoit, L'architecture, Antiquité 1911, 218. L'orient médiéval et moderne, 1912, 356. - R. Demangel (σημ. 3) 41. 107έ.

36. Demangel (σημ. 3) 106 σημ. 2. Ἐπιγραφή Νικομηδείας: SIG³ 1231, 6.

Μαρίου 21, 3: *Μασσαλιήτας μέντοι λέγουσι τοῖς ὀστέοις περιθριγκῶσαι τοὺς ἀμπελῶνας.*

3. *Θριγκός* = ἐπιστύλιον καὶ γείσον.
Εὐριπίδου, Ἴφιγ. ἐν Τ. 74:

Θριγκοῖς δ' ὑπ' αὐτοῖς σκῦλ' ὀράς ἡρτημένα;

Τό θριγκοῖς ἀναφέρεται στήν κορωνίδα πού ἐξέχει τοῦ βωμοῦ³⁷. Στ. 73:

ἐξ αἱμάτων ξάνθ' ἔχει θριγκώματα

Τό θριγκώματα = θριγκούς (ἐννοεῖται τοῦ βωμοῦ) κατὰ Ruhnken. Τό τριχώματα (Ι) ἀντί τοῦ τριγχώματα³⁸. Στ. 47έ. ἡ Ἰφιγένεια λέγει ἀφηγούμενη τό ὄνειρό της:

*φεύγειν δέ κἄξω σῶσα θριγκόν εἰσιδεῖν
δόμων πίπτοντα, πᾶν δ' ἐρείψιμον στέγος
βεβλημένον πρὸς οὐδας ἐξ ἄκρων σταθμῶν.*

Τό *θριγκός δόμων* εἶναι τό ἐπιστύλιον καὶ τό γείσον μαζί τοῦ ναοῦ. Ἡ περαιτέρω ἀφήγηση τοῦ ὀνείρου κάμνει τοῦτο σαφές³⁹.
Ἐπίσης καὶ τήν πάροδο ὅπου ὁ χορός λέγει (στ. 126έ.):

37. Ἐτ. Μ. 455, 22 θριγκῶ· τῷ τροχώματι παρά τό θρέξει· ὁ περιτρέχων κυκλόθεν οἶον στέφανος. Πaus. Χ 38, 6. Περί βωμῶν 8λ. R. Hallo, Die Monumentaltäre des Altertums, Diss. Göttingen 1923. - C.G. Yavis, Greek Altars 1949. - M.C. Sahin, Die Entwicklung der griechischen Monumentaltäre 1972, ἰδία 36έ. - Rupp, Greek Altars of the Northeastern Peloponnese c. 750/725 B.C. to c. 300/275 B.C. 1974.

38. Seidler: τροχώματα = Abacus.

39. Δόμοι, δόμος, δῶμα, δῶ, δώματα. 8λ. Mary Knox, Megaron and Megara. JHS 90, 1970, 117έ. - Homer and Archaeology. Cl Qu. N.S. 23, 1973, 1έ. Ἡ KNOX στό πρῶτο ἀρθρο της ἐρμηνεύει ὁμηρικές ἐκφράσεις σχετικές μέ τήν οἰκία καί τό ἀνάκτορο, ἐνῶ στό δεύτερο συνεξετάζει φιλολογικές πηγές καί ἀρχαιολογικά δεδομένα. Οἱ λέξεις δόμος, δῶ, δῶμα, δόμοι, δώματα ἴσως, φρονεῖ ἡ KNOX, ἀρχικῶς ἐχαρκτηρίζαν τό ἀνάκτορο τοῦ βασιλέως ἡ θεοῦ, ἀλλά κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὁμήρου ἐχρησίμευαν πρὸς δήλωση κάθε εἶδους οἰκίας. Παρά ταῦτα διατηροῦν αἴσθημα ἀξιωματος καί μεγαλείου. Ἡ Ἰφιγένεια μεταφέρει ἐδῶ παγιωμένους ἀρχιτεκτονικούς τύπους τῆς ναϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς στήν ἀστική ἀρχιτεκτονική τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ μετάβαση ἀπό τό Μέγαρο πρὸς τόν λατρευτικό χώρο συνετελέσθη ἤδη κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους. Τό «Ἀνάκτορον» στό ἱερό τῆς Ἐλευσίνας, ἡ ἔδρα τοῦ (θεοῦ) ἀνακτος ὑπῆρξεν ἤδη οἶκος θεοῦ. Βλ. Schweitzer, Die geometrische Kunst Griechenlands 1969, 237έ. J.N. Coldstream, Geometric Greece 1977, 324έ.

ὦ παῖ τὰς Λατοῦς,
 Δίκτυνν' οὐρεία,
 πρὸς σάν αὐλάν, εὐστύλων
 ναῶν χρυσήρεις θριγκούς⁴⁰

Εὐριπίδου Ὀρ. 1567:

Ὀρ. οὗτος σύ, κλήθρων, τῶνδε μὴ ψαυσης χερσὶ
 Μενέλαον εἶπον, ὅς πεπύργωσαι θράσει·
 ἢ τῷδε θριγκῷ κράτα συνθραύσω σέθεν,
 ῥήξας παλαιὰ γείσα, τεκτόνων πόνον.

Κατὰ τὰ ἀρχαῖα σχόλια⁴¹ στ. 1569: τῷδε θριγκῷ: θριγκοὶ καλοῦνται οἱ ἐπικείμενοι λίθοι ταῖς ἐξοχαῖς τῶν δωμάτων. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ γείσα 1570: γείσσα: Gu λέγονται νῦν καὶ αἱ στεφάναι τῶν οἰκῶν. B.M.I. ἄκρα, στεφανώματα. Gu γείσσα κυρίως τὰ θεμέλια. "Οἱ οὖν ἄκρα κακεῖνὰ εἰσί, καταχρηστικῶς ἐνταῦθα τὸ γείσσα εἴληπται. Gu. καὶ γείσσαι τὸ αὐτὸ ἡγουν τὸ προέχον τοῦ ὑπερθύρου Fl. 59 καὶ θεμέλια, κυρίως δὲ τὰ κοινῶς στηθαῖον.

Ἄπολλ. Ροδ. Ἀργον. Γ 215:

ἔσταν δ' ἐν προμολῇσι, τεθηπότες ἔρκε' ἀνακτος
 εὐρείας τε πύλας καὶ κίονας οἱ περὶ τοίχους
 ἐξεῖγς ἀνεχον, θριγκός δ' ἐφύπερθε δόμοιο
 λαῖνεος χαλκήσιν ἐπὶ γλυφίδεσσιν ἀρήρει.

Ὁ Marshall M. Gillies⁴² σ. 27: *θριγκός* «coping» i.e. The topmost course of stones on a wall, projecting over the lower courses and supporting the roof beams. σ. 28: *γλυφίδεσσιν* «Capitals». Probably this meant originally carving. Three meanings 1) The notch at the end of an arrow. (3, 282). 2) The grooves for the feathers or notches for the fingers. Ἡροδότ. 8, 128, 2 Etym. Magn. τὰς παρὰ τοῖς πτεροῖς ἐντομάς τοῦ βέλους. 3) Capitals in architecture Etym. Magn.: γλυφίς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κίονος». Ὁ R.C. Seaton⁴³ μεταφράζει: θριγκός ... ἀρήρει, a coping of stone rested on brazen triglyphs. Γλυφίδες = τρίγλυφοι (Wilamowitz). F. Vian⁴⁴ ἀποδίδει: Les colonnes sont surmontées d'un entablement de pierre. Οἱ γλυφίδες εἶναι ἀναμφιβόλως τὰ κιονόκρανα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐδράζετο ὁ θριγκός.

40. Demangel (σημ. 3) 106δ. Εὐριπ. Ἴων 156.

41. Scholia graeca in Euripidis tragoedias, edid. Gul. Dindorfius, Oxonii 1863, vol. II 328δ. Ὁ H. Bulle: Jdl 21, 1906, 59δ. φρονεῖ ὅτι ἡ λέξις θριγκός ἐδῶ δηλῶνει τὴν σίμα, ἀντιθέτως Ebert (σημ. 20) 30 σημ. 1.

42. The Argonautica of Apollonius Rhodius Book III, 1928.

43. Apollonius Rhodius The Argonautica (Loeb) 209.

44. Apollonios de Rhodes Argonautiques. Ch III 1961, 48.

Πρβλ. Carl Wendel⁴⁵ χαλκείαις ἐπὶ γλυφίδεσσιν· ἐπὶ χαλκοῖς τορεύμασιν ἢ χαλκοῖς κιονόκρανοις. καὶ ὑποσημ.: Et. Genuinum, AB γλυφίς ... καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κίονος.

4. Μεταφορικῶς ἡ λέξη *θριγκός* δηλώνει τὸ ἐπιστέγασμα. Τοιοῦτοτρόπως, στίς Τρῳάδες τοῦ Εὐριπίδου ἡ Ἑκάβη λέγει στ. 489:

τό λοίσθιον δέ, θριγκός ἀθλίων κακῶν
δούλη γυνὴ γραῦς Ἑλλάδ' εἰσαφίξομαι.

Τὸ θριγκός σημαίνει τὸ κορύφωμα, τὸ ἐπιστέγασμα τῶν συμφορῶν.

Ἐπίσης ὁ Πλάτων, Πολιτεία VII 534e χαρακτηρίζει τὴν διαλεκτικὴ ὡς θριγκόν τῶν μαθημάτων. «ὥσπερ θριγκός τοῖς μαθήμασιν ἡ διαλεκτικὴ ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι». Ὁ Ἀριστοτέλης, Φ. ἀκρ. 7, 3 246a, 18. 27 γιὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς τελειώσεως, τὴν παραβάλλει πρὸς τὴν τελείωση τῆς οἰκίας, ἡ ὁποία τελεῖται διὰ *θριγκοῦ* καὶ κεράμου. Προφανῶς ἐννοεῖται ὅχι τὸ γεῖσον, τὸ ὁποῖον εἶναι μέρος τῆς ἴδιας τῆς στέγης, ἀλλὰ τὸ ἀνώτατο, ἡ σίμα (σίμαι).

45. Scholia in Apollonium Rhodium Vetera 1935, σ. 224.

ZUSAMMENFASSUNG

Angelos Papaioannou, *Θριγκός κυάνοιο*

Zuerst versuchen wir den Ausdruck *θριγκός κυάνοιο* zu erklären (Hom. Od. n 87). *Θριγκός κυάνοιο* be deutet hier einen fries mit blauen Grund im Inneren des Palastes von Alkinoos. Wir dürfen diesen Fries auch als Orthostaten-fries erfassen.

Darauffolgend untersuchen wir die Bedeutungen des Terminus *θριγκός*. *Θριγκός* bedeutet:

1. Mauerkranz, Mauorrand, Umzäunungskranz.
2. Umfassung oder Umfriedung, Schranken.
3. Epistyl und Greison zusammen.
4. Abschluss, Höhepunkt (metaphorisch).